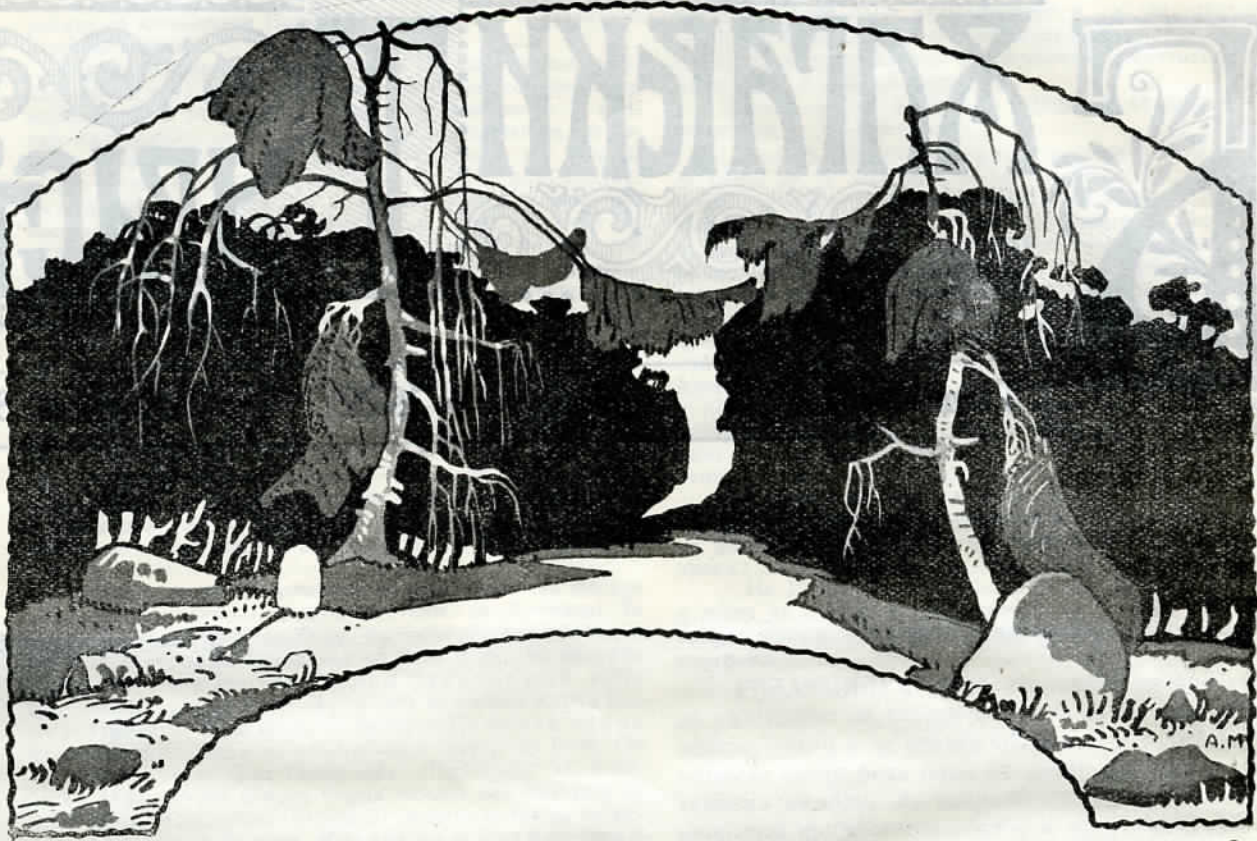

ВЪЗГАРЪКИ ТУРИСТ

Год XIV. Март — 1922 Книга 3.

ЕВКСИНОГРАД

КЪМ ЧЕРНОМОРСКИЯ НИ БРЯГ

от лейтенант С. Иванов.

Хубави са нашите планини, долини, реки и гори. Чудесни китчета има в родината ни, където туриста може да намери приятна наслада. Много красива е нашата природа, но още по-красив и величествен е нашия Черноморски бряг заедно с миящото го море. Тук приятните съчетания на висшата творческа ржка са по-дивни, картината е по-разнообразна и интензивна и човек най-добре може да почувствува силата и величието на твореца. От морския бряг се открива пред очите на туриста красивото и необятно за окоето Черно море, ту неподвижно, тъмно-синьо — през ясните слънчеви летни дни, ту едвам подвижно, тъмно-оловено — през мрачните облачни дни, или развълнувано, ясно-зелено с бели пяснестивиици, страшно, разбесняло — във време на буря. Красивата картина на морето и морския бряг постоянно се мени и дава на съзерцателя на природата непрекъснато все нови и нови усещания. Направете една екскурзия през

лятото до морския бряг и ще се уверите в правотата на думите ми.

Посетете Варна, нашето най-големо, най-сжживено и най-добро във всяко отношение пристанище, което още от дълбока древност си е извоювало и пази до сега първостепенното си значение за целия западен черноморски бряг, като главна врата за съобщението му с презморските страни. Когато трена, който ще ви носи, наближи гара Синдел, ще започнете да чувствувате приятната свежест на морския въздух. След като минете гара Синдел, той ще държи южните брегове на малкото Девненско езеро; при гара Гебедже ще пресечете тесния канал, който го съединява с голямото Девненско езеро, покрай северните брегове на което ще продължите пътя си до Варна. Бреговете и на двете красиви езера са обрасли с бурен, висок и непроходим камъш, който от морския вятър се люлее и вълнува като повърхността на Черно море, което скоро

Аладжа-манастир при Варна

кея, напуснал пристанището и цепи гладката черноморска повърхнина, като оставя зад себе си бяла красива струя от разпенената вода. Вие не успявате да разгледате гиздащото общо разположение на Варна и ненагледните брегове на Варненския залив и вече сте вжн от него — в открито море. Там някъде далеч на северо-изток се очертава вдаващия се навътре в морето нос. Вие не можете да не се позаинтересувате, какво е това. Капитана на кораба, малко развълнуван ви отговаря: „Това е най-красивия нос по целия западен черноморски бряг — нос Калиакра“ и после добавя: „От основаването на

ще се открие пред очите ви. Варна ^{наближава}. Погледнете от прозореца на вагона на юго-изток и вие ще видите красиво вдаващия се в морето нос Галата — известна Българска морска крепост вжв времето на деспота Добротич. Погледнете на изток и ще сжзрете зад пристанищните сгради върховете на мачтите на корабите, които товарят, разтоварят и почиват в тихото пристанище.

Ето ви най-после вжв Варна. Вие се удивлявате на големото движение, на многото гости-курортисти, на пжстротата и веселостта в града. Излезте в околността му, посетете Карантината — на южния бряг на Варненския залив, Пейнерджик — на южния бряг на голямото Девненско езеро, Траката, Евсиноградския дворец, манастира Св. Константин — едно след друго на северния бряг на Варненския залив и вие ще останете още по-доволни. Слезте в пристанището, обиколете и разгледайте стоящите там параходи, представители на нациите, с които сме в най-живи ^{търговски} сношения; вземете лодката и се разходете из морето — вие ще бждете вжзхитени и на другия ден ще ви се поиска да направите една екскурзия с кораб по морето, покрай целия ни черноморски бряг.

Рано утро. Слжнцето току що е излезло от морето и бавно се издига на небосклону. Вие сте на кораба, с който ще пжтувате. Той вече се е отделил от

българското царство е бил български. На него, кжм средата на 14 век, деспота Добротич е издигнал морската крепост — Калацерка, под мощната закрила на която се е развил значителен български флот. Сега, макар че пази само развалините на тази крепост, все още е красив и величествен. Отвесните му червеникави, продупчени с множество пещери, скали се спущат стржмно на голяма дълбочина в морето. От неговите височини гледката на Черно море е още по-великолепна. Но той не е вече български, от две години той е в чужда територия — ромжнска“.

Парахода завива на десно и се насочва право на юг, покрай нашите брегове. Те са високи и приветливи. След един час вие наближавате река Камчия. Помолете капитана на парахода да спре на котва пред устието на тая дивна по красотата си река, която на-

гр. Месемврия

Фот. Ж. Радев.

поява прочутата със своята гора местност — Лонгоза. Вземете лодка и се дигнете с нея нагоре по течението на реката. Вие ще останете под впечатлението, че сте в някоя тропическа страна.

Парахода продължава пътя си на юг. Пред вас се низят един след други Черния нос, селото Бяла, Белия нос, с. Гйозекен, нос Коцан и нос Емине — едно от друго по-красиви, по-приветливи, по-мили. Спомнете, когато минавате покрай село Гйозекен, че и тук деспота Добротич е имал крепост, наречена Козяк, а когато дойдете до нос Емине и видите красиво напластените му стръм-

р. Камчия в Лонгоза

фот. Ж. Радев.

ни склонове — края на Стара планина, повдигнете си очите нагоре, за да потърсите развалините на най-южната Добротичева крепост — Емона.

Парахода завива покрай нос Емине и навлиза в големия Бургаски залив. Държите северния му бряг. Пред вашите очи се низят нови картини: Месемврия, разположена на едно малко полуостровче, свързано със сушата с един тесен провлак. Отбийте се ако можете тук. Той е най-добрият ни курорт, който по климат сравняват с Остенде, а по природна красота го надминава много. Със своя чист ситнопесъчен плаж и своите дюни Месемврия е една редкост по целите черноморски брегове. По-нататък на същото такъв полуостров

е разположен Анхиало. Отбийте се и тук. Разгледайте солниците му и начина на солопроизводството — един лек и доходен поминък, благодарение на много голямата соленост на езерната вода.

Пристигате в Бургас, второто наше пристанище — вратата на южна България. Починете си тук, посетете Лъдженските топли бани и околните на Бургас езера — Мандра, Вая и Атанаскйой. Запознайте се с риболовството на Бургаския залив.

На другия ден продължете пътя си покрай южния бряг на залива, минете през прочутото естествено пристанище Ченгене-скеле, обиковете острова Св. Анастасия, оставете зад себе си носовете Монопетра, Акин, Свети Никола, с едноименното село, и като оставите от левата си страна островчетата Св. Кирил, Св. Петър и Св. Иван, влезте в Созополското заливче. Там помолете капитана на парахода да застане на котва за няколко часа, до като обиколите забележителностите му и се запознаете с приготвяването на чирозите. Не забравяйте, че тук в това място е била знаменитата древна Аполония — пристанище от първа величина на Черното море във времето до Рождество Христово.

Излезте от Созополското заливче, като минете между островчетата Св. Кирил и Св. Иван и оставете кораба да пори черноморските води по посока на юго-изток, покрай склоновете на величествената Странджа планина. Тук гледката ще бъде още по-пъстра, по-великолепна, по-ненагледна. Едно след друго ще се низят пред очите ви заливчетата и носове, едно от друго по-уютни и по-красиви. Дойдете ли до нос Зейтин, спомнете си, че излизате от Бургаския залив и че скоро ще бъдете в заливчето Порт-Виза — устието на реката Кара-Агач. Помолете капитана да спре и тук за няколко часа. Повдигнете се с лодка нагоре по реката, а след това обиковете и бреговете на заливчето. То ще ви напомни устието на река Камчия, но тук ще се удивите на още по-голямата девственост на природата. Върнете се на парахода и продължете пътя си нататък, за да посетите послед-

ните две заливчета — най-южните по нашия Черноморски бряг — Василико и Агатопоп, с едноименни градове.

От последното заливче, след като стигнете устието на река Резва — границата ни с Гърция, пресечето направо Черно море, като вземете курс на Варна. Бургаския залив и нос Емине ще останат далеч в ляво. Вечерта по лунна светлина ще пристигнете в Варненския залив. Той сега, с запаления вече фар, осве-

тения град и илюминираната морска градина ще ви се стори още по-красив. Но вие недейте се бави много на парахода, побързайте да отидете в морската градина. Там при брега на морето, при шума на морските вълни, при звуковете на оркестра, и в присъствието на многобройно пжстро и весело общество ще почувствувате още по-силно красотата на морето и възторжено ще кажете на другаря си: „Колко е хубаво нашето Черно море и неговия бряг!“

✱

КАМЕННИТЕ СТЪЛБОВЕ — ВАРНЕНСКО

(Дикили таш, побитите камъни)

от П. Бакалов.

България е надарена от природата с красиви долини, величествено издигащи се планини, сенчасти гори и буйни планински реки, на които ние всеки ден се любовуваме, които ни привличат с своите омайни хубости, всред които ние забравяме дребнавостите на ежедневиия живот.

Наистина, всеки се чува на тия красоти, всеки се възхищава от тях, но друга би била насладата, която човек изпитва при наблюдаването им, ако той е запознат със средствата, с които природата действа, за да ги образува, ако той познава причините, на които се дължат всички разнообразни форми, които предизвикват нашето очудване и възхищение. Особено важно е това за нашите туристи. Много по-възвишена би била тяхната наслада при съзерцаването на природата с нейните най-разнобразни форми и картинки, ако те могат да си обяснят тия форми, да ги анализират, да четат в тях тяхната история, тяхния произход. Да, те трябва да знаят, къде кои природни сили са действували за образуването на тия или ония форми и по какъв начин е станало тяхното образуване в течение на вековете.

За да могат нашите туристи да имат възможност да изпитат това при наблюдаване на природните картини, в ред статийки, които ще третират отделни кътове от нашето отечество, ще ги запознаем накратко с начина на образуването им, с техния произход.

Едни от най-хубавите изваяния, с които природата е надарила България, са тжй наречените Дикили таш, побити камъни, каменни стъл-

бове, които се намират в землищата на селата Гюн-Аласа и Гебедже (Белово), Варненско (3—4 км. северно от станция Гебедже).

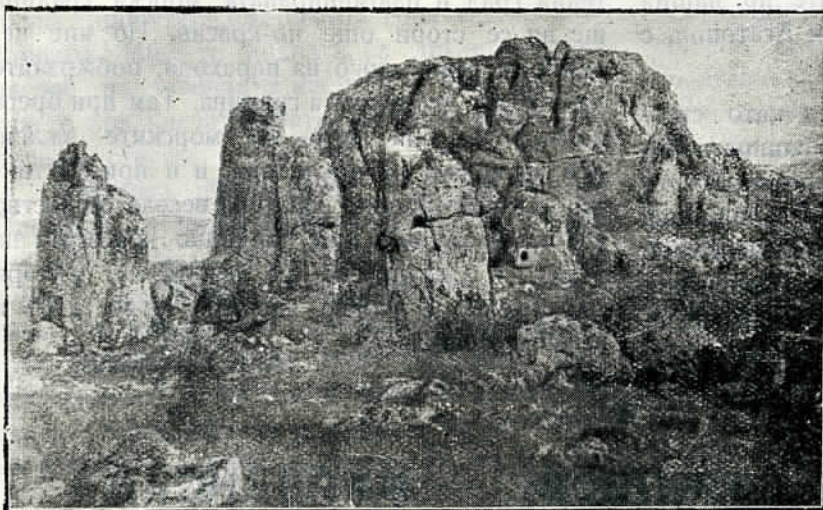
Чудна и красива е картината, която представляват тези каменни плочи и която се открива пред очите ни. Тази картина трябва да се види от всеки турист, от всеки любител на природата, още повече, че тя е лесно достъпна.

Цяла гора от каменни стълбове, които образу-

Каменна гора

ват една ивица широка 30—80 м., се простира от север, като начева близу до селото Гюн-Аласа, към юг, като пресича шосето Варна—Девня—Шумен. Отделните стълбове са разпржснати неправилно и имат височина от 2—8 метра, а някои единични стълбове и до 10 м.; дебелината им сжщо тжй варира от 1—3 м. в диаметър. Повечето са цилиндрични, някои неправилни. Едни с разнообразно издълбана повърхност, други с празнини в средата, като кухи джрвета, което е дало повод да гледат на тях като на окаменени джрвета, ока-

Отделяне на каменните стълбове

менена гора — нещо, което няма нищо общо с действителността. Погледнати отдалеч, наистина, тези каменни стълбове приличат на окаменена гора, на места на развалини. Те стърчат, като че ли са стълбове на някой древен храм. Върху някои от тях, в пукнатините и кухините, е намерила подслон и слаба тревиста растителност. Мястото, което те заемат, е повече пустинно, каменисто, песчливо. С пясъците там вятра постоянно играе, като ги повдига от едно място и ги наслагва на друго. В бурно време цели облаци ситен пясък се носи из въздуха, удря ви в лицето, пълни ви очите, носа, ушите, затруднява дишането ви. Тези пясъчни бури, този движещ се пясък е допринесъл твърде много за оформяване на побитите камъни.

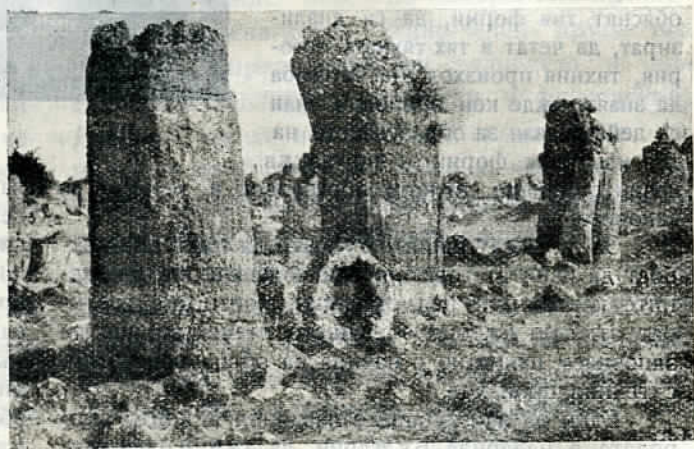
Но да видим как са се образували тези красиви и чудни форми.

В минало време, когато върху земята още не се е бил появил човека, в началото на терциера — през еоценско време, едно доста дълбоко море, тъй нареченото нумулитно море, е покривало цялата област на запад от Варна чак до Провадия, а вероятно и още по-на запад чак до Разградско. Това море е било населено с богата фауна, между която най-многочислени са били едни едноклетъчни, прости организми, наречени нумулити. Техните черупки след измирането им са се натрупвали върху морското дъно и образували цели пластове, дебели няколко десетки метра, които днес заемат доста обширно пространство на запад от Варна, на юг до р. Камчия. От тези именно варовити нумулитни наслаги са съставени и побитите камъни. Те са изпълнени с черупките на нумулитите, които се намират масово около им в пясъка, произлязъл от тяхното разрушаване.

Това еоценско море обаче не остава върху тези предели; вследствие на постоянните промени, които са ставали върху земната кора: понижавания, хлътвания и издигания, неговите води се отдръпват и областите, които то е заливало в тази част на България, остават суша. Но и това не е траяло дълго; през следния период — миоценския морето наново нахлува в тези области и залива част от тях, като в дълбоките си части то оставя нови наслаги, а край бреговете си събира старите такива и ги разрушава. Още по-късно неговите вълни се блжскат в стръмните брегове на еоценските скали, които са били напукани вертикално, и там вършат своята разрушителна работа. Те измиват по-меките части на скалата, а по-твърдите

остават да стърчат като отделни или свързани помежду си стълбове, колони или маси.

Но и тази работа на морските вълни не продължава вечно, водите на морето се отдръпват, местността около Дикили-таш остава суша — крайбрежие. Нов фактор се явява на сцената — ветровете почват да духат с грамадна сила, много по-голяма от днешната, подигат цели облаци пясъци, които наслагват по ниското крайбрежие и образуват дюни, хълмове пясък, които постоянно се движат. Тези пясъчни бури са работили, като гризлив майстор за заобляването на оставените недообработени от морските вълни стълбове и им придават по-усложненост и форма. Не по-малко са допринесли за това и дъждовните води, както и промената на температурата. Първите са измивали по-меките части, и са давали форма на стълбовете. Действието на едните и другите природни сили се еменявало няколко пъти,

Отделни каменни стълбове

до като Дикили-таш са получили днешната си форма.

С тези именно средства — водата, въздуха и топлината — природата-художник е изваяла тия величествени стълбове, в сред които човек по-силно чувства своето нищожество, а още по-силно — величието и силата на майката природа.

Дикили-таш по своето величие и начина на образуването си са единствени не само на Балкански полуостров, но и в Европа. Те са привлекли вниманието и на английските офицери, участвували през петдесетте години на миналия век в Кримската война, и днес те привличат вниманието на чужденците. Не много преди войната цяла група туристи французи със специален параход бяха дошли в Варна а от там и на Дикили-таш, за да се любуват на тази природна картина.

Нам остава само да пожелаем щото и нашите туристи да обхврат внимание на Дикили-таш, да ги посетят и изпитат оная наслада, която те мо-

гат да възбудят у човека. Там те ще видят и дюни, макар и в малък мащаб, ще видят разяжданията

Отделни каменни стълбове и песъчни наноси

на водата и въздуха, които са особено характерни върху някои стълбове над гробищата на с. Гевебдже и южно от с. Гюн-Аласа — те са във форма на неправилно преплетени корени, натрупани клончета или като зърна от разна големина.

ЕДЕЛВАЙС В БЪЛГАРИЯ

Всеки, който се е качвал по нашите високи планини, знае, че растителността им значително се отличава от оная на долините. Особени, неизвестни в полето шарени цветя растат в алпийските ливади на Витоша или по скалистите върхове на Рила. Причините на тази разлика в растителността не се състоят само в нееднаквите климатически условия; те лежат в историята на одавна изтеклите геологически епохи. През ледниковия период в Европа се е разпространила растителност, дошла от далечни северни и източни страни. Тази растителност се е сменила с видовете, слезнали от европейските планини, и се е пряснала широко почти из цяла Европа. След преминаването на ледниковия период, заедно с настъпващата промена на климата са последвали и изменения в растителността. Разпространенията се през ледниковия период растенията са запазили предимно по планинските височини, дето те представляват тж наречените „гласиални ремисти“. Изследването

на тези гласиални остатъци представлява особено научен интерес, като спомага да се разясни историческия произход на нашата флора и да се установят родствениите ѝ връзки. Измежду такива гласиални елементи, дошли от далечен изток, се намира и едно малко мъхнато, бяло цвете, което спада към семейството на сложноцветни и носи научно име *Leontopodium alpinum*, а у нас е известно обикновено под немското си название *Edelweiss* и по-рядко под нашето народно име „балканска звезда“. Предполага се, че еделвайса води потеклото си от Северна Азия. В Барабинската степ в Сибир той расте из равнината, заедно с други степни растения. В Европа обаче това растение се намира само по високи планини, и то на варовити почва. Населението в алпийските страни свързва с това цвете известни вярвания и легенди, и в резултат на тази своя популярност еделвайса в европейските планини е така изкоренен, че се е запазил само по най-мъжко достъпните места. За щастие обаче не-

достъпни места сж доста много, както в Карпатите, така и още повече в Алпите, и може да се смета, че еделвайса в тези места е осигурен още за дълго време от окончателно унищожение. Мжчната достъпност на това цвете в Алпите лека-полека е обжрнала диренето му в един вид алпийски спорт. Алпиниста, който стигне до еделвайса и укичи с него шапката си, смета че е извжршил един вид туристически подвиг. Практичните немци и французи, за да задоволят жадните за слава турист, сж

Еделвайс

се изхитрили да култивират еделвайс в градините и по такжв начин улесниха работата. От друга страна правителствата на сжответните страни сж взели под защитата си диво растящия еделвайс, като забранили изкореняването му.

В Бжлгария еделвайс биде за пржв път намерен от нашия заслужил ботаник Ив. Урумов на Козята стена, в Централния балкан; след това биде констатиран и на Пирин, дето образува и една особена дребна форма (*var. perinicum* Vel.). Това намиране, заедно с други подобни, представлява за флористичната наука интересен факт, понеже с него се внася един нов род в историята на европейската флора. За сжжаление, преди да бжде използвано както трябва от науката, намирането на еделвайс у нас получи широка

известност между населението. Нашата широка публика (както вжв всички млади страни, особено наклонна кжм едно чисто вжншно подражение на запад) се спусна при всеки удобен случай да обира еделвайса с едно усжрдие, достойно за по-добра цел. Сждбата на това рядко растение у нас стана особено печална, след като, преди няколко години, в списание Природа се появи статия с вжзторжено описание на еделвайса. Унищожението на това растение биде по този начин популяризирано още повече и от тогава насам еделвайса в нашите планини се заплашва от едно пжлно и безсмислено изстребление. Това унищожение се усили още по-вече, след като в него се намеси и предприимчивия дух на тжрговците. През изтеклото лято балканския и пиринския еделвайс се продаваха на табли из софийските улици и в градското казино. През сжщото лято видяхме сжс собствените си очи, как по склоновете на Елтепе овчарчета от сжседните села сжбират еделвайс сжс пжлни торби за печалба. Понеже еделвайса расте у нас по сжвжршено лесно достъпни места, то брането му не среща никакви особени мжчнотии и унищожението му е неизбежно. Дори когато той се явява на по-сжмни

места, селянчетата го свличат от там сжс специално нагодени тояги. В настоящия момент пред нас лежи писмо, получено в редакцията на „Бжлгарски Турист“. Писмото гласи: „Сжобщавам Ви, Господа, че имам четири хиляди еделвайса, добре запазени, по цена 3.50 лв. едното, франко София“. По-нататжк сжобщава адреса си. Предприимчивия син на Меркурия без сжмнение е сметал, че всеки любител на природата ще дойде вжв вжзторг от това известие. Госпожици и господа, укичили шапките си с еделвайс станаха обикновено явление из софийските улици. Разбира се, това сж 90% от случаите „туристи“ от оная категория, които не сж се изкачвали по-високо от Горни Лозенец. Но и да не е така, работата не се изменя много. Ако в Алпите еделвайс, закачен на туристическа

шапка, минава като фирма на един смел алпинист, за това там си има условия. При нашите условия и начина на събирането еделвайс, за това и дума не може да става. Киченето с еделвайс у нас може да служи най-много като един вид легитимация за недостатъчна културност и принадлежи към същата категория явления, като труфенето на дамски шапки с пера от редки птици и др. под..

Напразно би било да се мъчим да въздействуваме с убеждение върху тази категория подражатели. В известната басня на Крилов шебекът си закачвал очилата и върху опашката; а малките деца, като подражават на възрастни хора, са способни да извършат и най-глупави и вредни постъпки. Защитата на нашите природни хубости и забележителности е преди всичко работа на съзнателни хора и то на организирани туристи. Много добре би било, ако в уставите на нашите туристически дружества бъде внесен параграф, който да забрани на членовете брането на еделвайс и ги натовари с негова защита. Тази мерка сама по себе си би имала

грамадно значение понеже би отнела на многобройните развждили се сега псевдотуристи един от стимулите за диренето на еделвайс. От друга страна обаче необходимо е да се изиска и съдействието на съответните власти, за да се забрани откритата търговия с еделвайс, понеже тя сега представлява най-голема опасност за това растение. Както видехме от цитираното по-горе писмо, някои си, изстребил с хиляди еделвайси, си прави сметка, за тази общеползна работа да спечели симпатичната сума от 14000 лева, въпреки това че според всека божия и човешка справедливост, много по-заслужени би били за него макар и 560 пъти по-малко количество дреновици. В западна Европа държавата е взела еделвайса заедно с някои други алпийски цветя под покровителството си и забранява брането му. Такава забрана обаче може да бъде ефикасна само при една значително по-съвършена обществена организация, отколкото у нас. Посочените по-горе мерки биха били, поне за първо време, един голям успех в дялото за запазването на нашите природни забележителности.

Н. Ст.

ЕДИН ПРОЕКТ НА ПРОФЕСОР КАСНЕР ЗА МЕТЕОРОЛОГИЧЕСКА СТАНЦИЯ И ТУРИСТСКА ХИЖА НА ВИТОША

Професор Каснер, берлински професор по метеорология, добър приятел и познавач на нашата страна и нашия народ и автор на няколко ценни труда върху метеорологията и географията на България, е поместил във в. „L'Echo de Bulgarie“, брой 2490 и 2491 от 14 и 15 февруари т. г. интересни бележки под заглавие: „Моя проект за постройка на метеорологическа станция и туристска хижа на Витоша“. Тези бележки, написани по повод на едно съобщение в същия вестник, че се събират суми за постройка на туристска хижа на Витоша, заслужават вниманието на българските туристи, тъй като се отнасят до първия проект за разрешение на един актуелен за тях въпрос.

Идеята да се построи на Витоша метеорологическа станция в свързка с туристически дом професор Каснер е дал още при първото си изкачване на тая планина през 1900 год. Той е писал за нея и е изтъкнал още тогава голямата полза от нейното реализиране, а в 1905 година я е развил и в специално изложение до бившия ни цар.

В това изложение, с което ни запознава в се-

гашните си бележки, берлинският метеоролог, като е имал пред вид оскуждните български средства за такива цели, препоръчва да се построи на Витоша, по изработен от него план, малка станция и до нея туристска хижа, която да се дава под наем, та да се покриват от приходите ѝ част от разходите по издръжката на станцията. За същата цел се препоръчват и приходите от продажба там на картички с изгледи от Витоша и от специална пощенска служба за туристи с пощенски марки „Витоша“, дори и от ползуването срещу големи такси от безжичен телеграф и телефон. Разбира се, такава туристическа хижа, по-право туристически хотел, е предлагал професорът, ако тя заедно с станцията се построяла от държавата.

Сега, когато софийския клон Алеко Константинов от българското туристично дружество се стреми, разбира се, разчитайки и на помощта на държавата, в най-скоро време да построи на Витоша собствена хижа, част от която да служи и за метеорологическа станция, не е безинтересно да проследим някои от мислите на уважения професор относно нейното място и значение.

След няколко общи бележки за значението и ползата от планински метеорологически станции, той се е спрял на въпроса за мястото на една такава станция в България. Върхът на планината, дето ще се строи тя, трябва да отговаря на следните условия:

„1) да господствува над широки пространства околоръж, за да минават безпрепятствено въздушните течения;

2) да има удобно място за постройката на станцията;

3) да бъде при това изолиран от всякъде или да има един стръмен склон;

4) да е в същото време лесно достъпен;

5) да не се намира далече от населена местност, дето да може да се устрои метеорологическа станция, та да се установява разликата в температурата в подножието и на върха на планината“.

От нашите планини като предопределена за тая цел е Витоша. Тя отговаря и на петте изисквания и в това отношение Черни връх превъзхожда по-високия от него рилски връх Мусала, на който липсва преди всичко петото условие. Освен това Витоша лежи в центъра на Балканския полуостров, нещо което увеличава още повече нейните преимущества. Метеорологическите данни, които ще се събират в тая планина, ще имат не само грамадно научно значение, но и такова за практическия живот, тъй като по наблюденията в високите въздушни пластове може по-добре да се предвиди времето, отколкото по тия приземната повърхнина.

Особно голяма полза би допринело това на земледелието в нашата страна, главно за отглеждането на зеленчуците и овощарството. Професор Каснер не е изпуснал случая да изтъкне и това, че една леснодостъпна станция и хижа на Витоша ще се използва за научни изследвания и от ботаници, зоолози и астрономи: първите — върху живота на растенията, като устроят опитни гра-

дини; вторите — тоя на животните, физиологията на дишането, изменението на кръвта и пр., а астрономите ще правят своите наблюдения над облаците и мъглите, които особено през зимата закриват хоризонта на София и т. н.

Професор Каснер бил определил при едно от изследванията си на Витоша и подходящо място за станцията — до Черни връх. Според плана който бил приложен към въпросното изложение и който, изглежда, да е пропаднал заедно с изложението в архивите на Министерството на Просветата, дето били изпратени от бившия ни цар, станцията, за да бъде построена най-икономически, трябва да има форма на кула с изба за склад на продукти, над нея спална стая и кухня, и най-горе наблюдателна зала, където да се наредат инструментите и апаратите. Покривът, като място за наблюдение, да бъде равен и с наизбена бордюра.

„Не трябва да се забравя“, завършва професорът, „че една метеорологическа станция с туристска хижа на Витоша ще привлече голямо число гости, желаещи да се наслаждават от красотата на широката панорама, която се открива от върха на планината. Тя ще привлече също вниманието на чужденци, които се отбиват или минават през София. Всичко това е една морална полза, която не трябва да се изпуска из пред вид, толкова повече че постройката на такава станция ще е едно културно дело, с което България ще изпревари в това отношение всичките си съседи“.

Думите и интересът, който проявява към туристската хижа следният с интерес всички културни прояви у нас берлински професор, са извънредно много насърчителни за всички български, а най-вече за софийските туристи.

Нека, въпреки, удвоим старания, та в скоро време видим до Черни връх на нашата хубава Витоша да се издига хижата на българските туристи заедно с метеорологическата станция, най-високата на целия балкански полуостров.

Кр. Дрончилов.

*

ЗАВЛАДЯВАНЕТО НА МАТРОХОРН

от Ед. Хуимпр.

(Продължение от кн. I)

Хъдсн и аз се съветвахме, как ще бъде най-сигурно да се наредим на слизане. Съгласихме се, че най-добре ще бъде, пръв да върви Кроз, а втори след него Хядоу. Хъдсн, който по отношение на сигурност в стъпката можеше да се постави наравно с всеки водач, пожела да бъде трети. След него поставихме лорд Фр. Джглас, а подир тогава стария Петар, като най-силен между останалите. Аз предложих на Хъдсн, когато стигнем на мъчното място, да завържем едно връже на скалата, за да имаме при слизането една

сигурна опора повече. Той одобри моята идея, но не се установихме окончателно, да се направи това. Докато групата се нареждаше в горния ред, аз снех една скица на върха. Другарите ми бяха вече готови и чакаха, да се вържа и аз на въжето, когато някой напомни, че сме забравили да си оставим в едно шише имената за спомен. По тяхна молба аз се погрижих за това, а в това време те тръгнаха.

След няколко минути аз се завързах за младия Петар, затичах се с него надолу след другите

и ги настигнах, тжкмо когато почваха да слизат мжчното място. Слизането се извжршваше с най-голяма предпазливост. Винаги се движеше само един, и само когато той заставаше здраво на удобно място, следваше друг. Вжже, обаче не бяха привжрзали о скалата, и никой не отвори дума за това. Предложението си аз бех направил не зарад себе си и сега не си спомням, дали и в тоя момент ми мина през ума за него. Известно разстояние ние двамата следвахме другите несвжрзани с тях и щяхме да продължим така, ако лорд Джглас не бе ме помолил около три часа след падне да се завжржазастария Петар. Той се страхуваше, както сам каза, че стария Таугвалдр не би могъл да уджржи сам, ако се подхлжз-неше някой.

Няколко минути по-късно едно момче с необикновено силни очи отжрча в хотела Монте Роза в Цермат и разправи че видяло една преспа да пада от върха на Матрхорн върху ледника под него. Сжбралите се там го смжм-раха, че говори празни приказки, но то говореше истината, и ето какво бе видяло.

Мишел Кроз бе оставил бравата си на страна и, стжпил здраво на краката си, той бе хванал краката на Хядоу и ги поставяше на местата дето

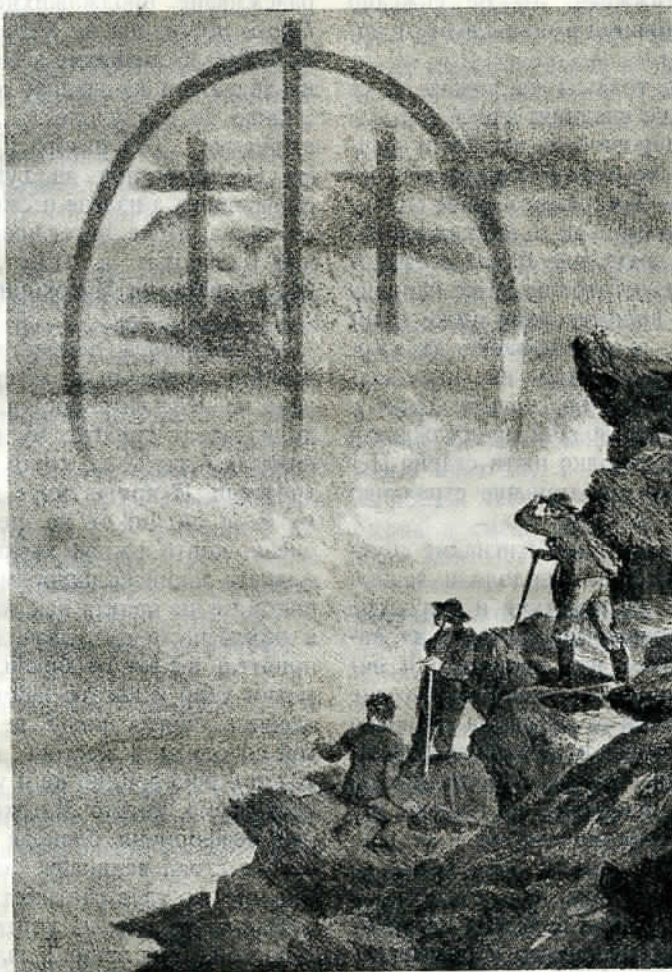
трябаше да стжпят, за да осигури по-добре слизането му. Доколкото си спомням в това време никой не се движеше. Не мога да говоря с сигурност, защото пжрвите двама бяха закрити от погледа ми от една междинна скала, но от движението на раменете им аз заключавах, че Кроз след като направи това, което току-що описях, искаше да се обжрне и да слезе сам една две крачки по-надолу, когато Хядоу се подхлжзна, падна върху него и го сжбори. Аз чух ужасения вик на Кроза и след това го видях, него и Хядоу, да летят кжм пропастта. В следния миг бе повлечен и Хждсжн, а непосредствено след него и лорд Джглас.

Всичко това стана вжтре в една секунда. Веднага щом чухме вика на Кроза, стария Петар и аз се залостихме здраво на местата си, доколкото скалите позволяваха това. Вжжето помежду ни бе изопнато и джрпането засегна двама ни като един. Ние уджржахме; но вжжето се сжжса по средата между стария Таугвалдр и лорд Джглас. Няколко секунди ние виждахме нещастните

си другари да се хлжз-гат по гжрбовете си надолу, тжрсейки с разперени ржце опора. Невредими те се скрика от погледа ни, изчезваха един по един, падайки от скала на скала кжм ледника на Матрхорн, в една джлбочина от около 1200 метра. От момента, когато вжжето се сжжса, бе невжжможно да им се помогне.

Така загинаха нашите другари! Около половина час ние останахме приковани на местото, без да направим нито една крачка. Двамата водачи, сломени от ужас, плачеха като малки деца и се забравиха до толкова, че и нас почна да ни застрашава сждбата на другите. Стария Таугвалдр тресесеше вжздуха с своите вжзклициания: „Шамони, какво ще каже Шамони?“ С това той искаше да каже: „Кой ще повярва, че Кроз е паднал?“ А младия Петар викаше и хлжцаше непрекъснато:

„Ние сме загубени, ние сме загубени“. Загнзден между двамата аз не можах да мрждна нито напред, нито назад. Аз молих младия Петар да почне да слиза, но той не се решаваше. И докато той не тржгна, ние не се поместихме от мястото. Стария Петжр разбра опасността и почна да приглася на сина си: „Ние сме загубени, ние сме загубени!“ Страх на бащата бе естествен — той трепереше за своя син, но младия човек се показва страхлив — той мислеше само за себе си. Най-сетне стария Петар се окуражи и се промжкна до една скала, на която завжрза вжжето, след което младия слезе при нас и ние се сбрахме всички

Видението от Матрхорн
Рис. от Ед. Хуемпр

заедно. Сега аз поисках скъсаното вжже и видях за мое очудване и за мой ужас, че то бе най-слабото от трите, които носехме. То не бе определено за целта, за която бе послужило, и никога не бе трябало да се употребява за това. То бе старо и в сравнение с другите слабо вжже. Аз го бях взел сам за в случай че станеше нужда да забързваме и оставяме по скалите много вжж. Аз схванах веднага, че тук се подига сериозен въпрос, и поисках да видя края на вжжего. То бе скъсано право през средата и нямаше никакви следи от по-раншни повреди.

Цели два часа след това аз не можах да се освободя от чувството, че следният миг е последният ми; защото Таугвалдерови бяха изгубили всичкия си кураж и не само не биха могли да ми укажат никаква помощ, но се намираха в такова състояние, че всеки момент можеше да се подхлъзне някой от тях. След някое време ние бяхме в състояние да правим това, което трябаше да се направи още в самото начало, и превързвахме вжже о сигурни каменни блокове, продължавайки да вървим вързани един за друг. Тук таме ние отрязвахме тези вжжа и ги оставяхме по скалите. Даже и при това предпазване моите водачи продължаваха да слизат със страх и на няколко пъти стария Петър се обръщаше назад и продумваше страховито натъртено „Не мога!“

Около шест часа вечерта ние стигнахме спускащия се към Цермат склон, преодоляли всички опасности. Често ние се заглеждахме и търсехме с очи следи от нашите нещастни другари, но напразно. Ние се навеждахме над пропастта и викахме, но никакъв отзвук не се чуваше. Най-сетне се убедихме, че те бяха вжж от кръга на зрението и слуха, и се отказахме от нашите безполезни усилия да ги видим или чуем. Твърде сломени духом, за да разговаряме, ние прибрахме мъжчеливо нещата си и малкото вещи на загиналите и се готвихме да продължим слизането. В това време се показа една огромна джга, издигаща се високо в въздуха над Лискам (отсрещен връх, на изток от Матрхорн, б. пр.). Блядо, безцветно и безшумно, но с изключение на мястото, дето облаците се трупаха гъсто един върху други, напълно ясно и резко очертано, това неземно явление изглеждаше като вестител на друг някой свят. Ние едва ли не изгубихме и ума и дума, когато на двете страни на джгата се появиха два огромни кръста, чието постепенно очертаване и оформяване ние наблюдавахме с изумление. Ако Таугвалдерови не бяха го видяли първи, аз не бих повярвал на очите си. Те вярваха, че кръстовете имаха някаква връзка с нещастieto. Но след малко аз дойдох до заключение, че те стоеха под наше въздействие. Нашите движения обаче не оказваха никакво влияние върху тези форми на мъглата, които си оставаха неизменни. Това бе една странна и вълшебна картина, каквато аз никога не бях виждал и която в такъв един момент притежаваше нещо поразително.

Аз исках да продължим и чаках другите. Скоро се върна апетита и говора им и ние потеглихме. Аз вървях толкова бърже по скалите надолу, че те на няколко пъти ме питаха, да не искам да ги уморя. Падна нощ и ние вървахме около един час по тъмно. В часа девет и половина ние намерихме що годе удобно място за почивка и прекарахме шест тъжни часа на една мизерна площ, на която тримата с мъка се побирахме. На разкъсване продължихме слизането прекосихме бързо по склона на Хйорнли, минахме край колибите Бул и стигнахме в Цермат. Зайлер ме срещна на вратата и мъжчеливо ме последва в стаята ми. „Какво се е случило?“ „Таугвалдерови и аз се върнахме“. Той разбра и склзи изпънлиха очите му. Но не остана да губи време в безполезни оплаквания, а излезе и събра селото. Не след дълго група мъже потеглиха да изкачат височините над Калбермат и Цмут, които господствуваха над ледника на Матрхорн...

Приказната непристъпност на Матрхорн изчезна и се замени от легенди, които отговарят повече на действителността. И други ще се опитват да изкачат гордите му карпи, но за никой той няма да бъде това, което бе за първите си изследователи. И други може да стъпват на снежното му чело, но никой не ще изпитва чувствата на онези, които първи хвърлиха отгоре поглед на чудната алпийска панорама, и нека се надяваме, че никой не ще изпита пак, как радостта се превръща в скръб и смех в плач. Матрхорн бе упорит неприятел, дълго се брани, нанесе някой и друг тежки удар и когато най-после бе победен с една леснина, която никой не смяташе за възможна, той си отмъсти жестоко като коварен противник, който е покoren, но не и унищожен. Ще дойде някога време, когато Матрхорн ще изчезне и само куп безформени блокове ще покриват мястото, дето е стоял великана, защото атом след атом, сантиметър след сантиметър, кубик след кубик се рушат от силите, на които нищо не може да противостои. Това време е далеч, и още някое и друго поколение ще наднича в ужасните му пропасти и ще се удивлява на единствената му по рода си форма. Колкото и големи да станат тогава представите на хората, колкото и преувеличени да бъдат очакванията им, все пак никой не ще се раздели от него незадоволен.

Играта се свърши, завесата падна. Преди да се разделим още една дума за сериозните поуки на планините. Виж хей там оная височина. Тя е толкова далеч, и неволно ти се изпречва едно „невъзможно!“ „Не“, казва планинарят, „знам, че пътят е дълъг, че той е труден, може би даже той е опасен, но възкачването не е невъзможно. Аз ще търся пътя. Вслушвай се в съветите на опитни другари, узнай, как те са достигали подобни висоти и се научи да избягваш опасностите“. И той тръгва рано, докато долу още всичко спи, пъте-

ката е ронлива и уморителна, но предпазливост и постоянство извоюват победата, височината е достигната, а долу хората викат: „невъзможно! свърхчовешко!“

Ние, които изкачваме планините, имаме винаги на ум надмощието на твърдата и постоянна воля над суровата сила. Ние знаем, че всяка височина може да се спечели чрез търпеливи и неуморни усилия, и че желая още не ще рече работя. Ние познаваме богатата на взаимната помощ и знаем, че ние трябва да се справим с много трудности и да преодолем или заобиколим много препятствия, но ние знаем също, че една решителна воля си намира пътя, и когато се върнем към делничните си занятия, ние сме по-добре въоръжени за борбата в живота и за преодоляване на пречките, които искат да ни преградят пътя, и черпим от спомена за минали работи и за победи, печелени в други области, нови сили и жизнерадост.

Аз не съм адвокат или славословен на планинарството, нито мисля да играя ролята на морален проповедник, но зле бих изпълнил своята задача, ако свършех без едно указване на сериозните ползи, които черпим от пътуванията по Алпите. Ние се радваме на телесно прераждане, което е следствието на нашите усилия; ние се възхищаваме на величието на картините, които изпъкват пред очите ни, на великолепието на изгрева и залеза на слънцето и на красотата на планини и долини, гори и водопади; но още по-голяма полза имаме от развиването на мъжество и създаването на благородни човешки добродетели, на кураж, търпение, постоянство, духовна мощ в борбата с трудностите.

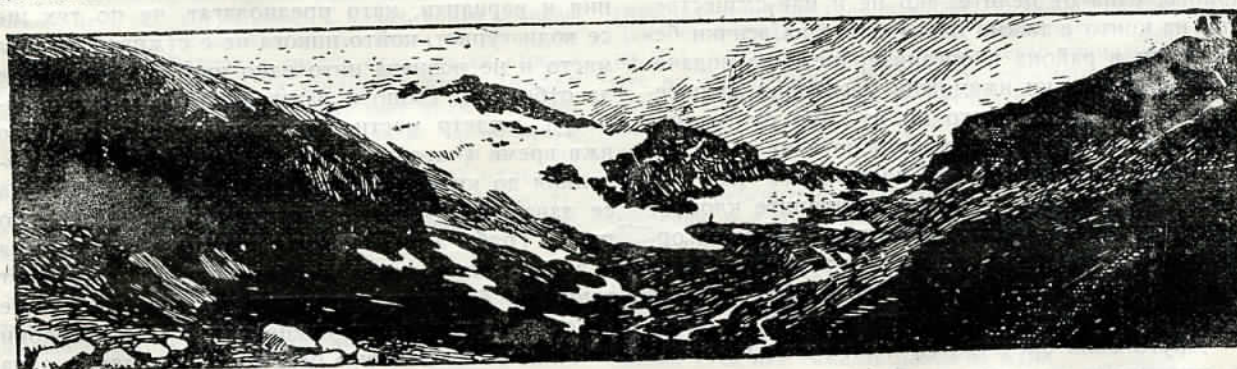
Някои не ценят тъй високо тези добродетели и ни приписват, нам, които се радваме на нашия невинен спорт, низки и достойни за презрение побуждения. „Бъди целомъдрен като лед и чист като сняг, клеветата не ще избегнеш никога“. За други, които не говорят лошо за нас, планинарството като спорт е съвсем неразбираемо. На това обаче не трябва да се чудим, защото не всички сме еднакво създадени. Планинарството е едно занимание, което подхожда за млади и здрави хора, но не и за стари и слаби. За последните напрегането не е удоволствие и затова често чуваме от тях да се

чудят: „как може едно такова напрегане да достави наслада?“ Наистина, планинарят трябва да прави усилия, но с това той събужда всички свои способности, печели сили, и то не само за мускулите, и в съзнанието за силата изпитва наслада. От друга страна често ни запитват с тон, който не оставя никакво съмнение върху смисъла на въпроса: „Ами плаща ли се тази работа“. Е, разбира се, ползата не може да се мери така, както мерим вино или желязо, но все пак тя е реална. Ако можах да залича всички спомени и всичко преживяно от паметта си, все пак бих могъл да кажа, че моите странствувания из Алпите са се платили, защото те ми дадоха две от най-хубавите неща, които човек въобще може да притежава: здраве и приятели.

Спомените за минали радости и удоволствия не могат се залича. Докато пиша тези редове, те се трупат един след друг. Най-напред иде една безкрайна редица картини, роскошни по форма, цвят и действие. Аз виждам високите, скрити в облаци върхове, които изглеждат като че ли са градени за вечността, слушам музиката на далечните стада, йодела на селяните, празничния звън на черковните камбани, вдишам крепкото благоухание на боровите. И след като тези картини преминат идва друга една редица от мисли, спомени за добри, честни и верни другари, за приятелски съвета и смели дела, за услужливост от чужди хора, които сами по себе са незначителни, но свидетелствуват за онова благоразположение към хората, което е същността на любовта.

А след това изпъква последното тъжно възпоминание и разгонва като вълнуваща се мрачна и студена мъгла спомените за щастливи времена. Аз съм изпитвал радости, които са много големи, за да могат се описа с думи, и прекарвал скърби, за които неохотно си спомням, и с тази си опитност пред вас казвам: Качвай се по Алпите, ако имаш желание, но никога не забравяй, че кураж и сила без разум са нищо, и че една минутна небрежност може да разруши щастията на цял живот. Не бързай никога, внимавай добре на всяка стъпка и мисли в началото винаги, какъв може да бъде края.

Прев. от немски Пейо.

ПЪТЕВОДИТЕЛ

Одавана се чувствува у нас нуждата от специална туристска — природоописателна и пътеводна литература. Двете туристски списания — Български Турист и Млад Турист — са отговаряли, доколкото са могли на тази нужда, като по понятни причини са гледали повече да бъдат и поддържат туристско съзнание и туристски дух, да популяризират туризма у нас и са обръщали повече внимание на художествени работи, на вести из живота на туристите у нас и в чужбина, на спортната страна на туризма, а много малко или почти нищо не са дали по отношение на ориентировка и пътеуказание за възможните излети и излетни пунктове из разните крайща на България. А вън от тези списания имаме пак само или чисто художествени описания или такива в свързка с някои научни изследвания, и то доколкото те са били необходими за обяснение на последните. Единствени са може би само пътните бележки на г. Стерев (На път, 10 броя в 3—4 книжки), които покрай повестуванията съдържат и сносни пътеводни указания, като не говорим за капиталното съчинение на Иречека Пътувания из България, което и до днес остава главна ориентировачна книга върху България, не само за туристско, но и във всяко едно отношение.

С растящото развитие на туризма у нас обаче се явява нуждата от чисто пътеводна туристска литература, която да освободи туристите от необходимостта, когато искат да отидат на непознато място, да търсят препоръки до сведущи лица на местото, които да им дадат нужните указания или даже да ги придружат до там, където искат да отидат. В това отношение голяма роля има да изиграят самите туристски дружества и техните клонове, една от целите, ако не и най-съществена на които е тъкмо изучаването на всички бележитости в района и организирането на водачеството и на всички възможни улеснения за посещаването и опознаването им не само от техните членове и съграждани, но особено и от гости.

Едно от средствата за постигането на тази цел са и устройваните от дружествените клонове официални излети, които допринасят много за организиране и развиване на местния туризъм. Но те не могат, па и нямат за цел да удовлетворяват изискванията на всички отделни туристи.

Друго едно средство са пътеводители, т. е. пътеводни указания и обяснения, с помощта

на които турист, който за пръв път отива в някое ново за него място, да може да се ориентира и без чужда помощ да намери и види всичко, каквото би го интересувало. Такива пътеводни наръчници чужденците имат в изобилие и по няколко за едни и същи места, кои по-подробни, по-специални, кои по-общи, само с по-главните забележителности — наспоред различните нужди и вкусове на туристите и пътувачите. И не само за своите места, а и за чуждите страни. Те имат дори и за България повече и по-добри такива наръчници, отколкото са неколкото наши, почти изключително за отделни градове, пътеводители. А и у нас туризмът е вече достатъчно развит, за да оправдае появяването на такива пътеводни наръчници за нашите места. Не само това — те даже се явяват необходими за по-нататъшното му развитие.

Създаването на добри и годни пътеводители обаче, изисква сериозна и преданна работа от страна на опитни туристи, добри познавачи на разните покрайнини на нашата родина. И ние считаме, че една от задачите на дружественото списание трябва да бъде, да спомогне за събирането на материалите за един такъв пътеводител, като дава място на изискано подредени пътеводни бележки. Нека всички познавачи на бележити и красиви места дадат своето съдействие на редакцията му, като ѝ изпращат бележки и материали за постепенното изиждане на един пътеводен наръчник за България!

Тези бележки трябва да съдържат в сбита форма, без излишна поезия, всичко, което може да се види и научи при един излет. На първо място обаче те трябва да дават едно точно описание на пътя, с кратки пояснения на всички отклонения и варианти, като предполагат, че по тях ще се води турист, който никога не е стъпвал на това място и не познава нито едно име. Необходимо е да отбележат също и разстоянията, било в километри, където местността позволява това, било във време (часове, минути), и то не само от началния до крайния пункт (което трябва винаги да се дава), а и между отделни лични пунктове по пътя. Трябва да се указват удобните за почивка и за нощуване места, особено да се определят точно по безводните пътища местата, дето може да се намери вода за пиене и т. н. По-подробни упътвания за подобни бележки ще дадем в една от идните книжки на списанието в свързка с при-

готоввяваните излетни листове и въпросници за официалните излети на клоновете. За сега поместяме по-долу една такава бележка за излет до Белмекен, която, макар и не съвсем пълна, дава горе-долу идея за характера на пътеводните бележки.

Белмекен (2637 м., най-висок връх на Родопите). — Изходен пункт за възкачването на Белмекен е Костенец, китно селце с около 875 къщи и 3791 жители, на 7 км. югоизточно от гарата Костенец-Баня, (на железопътната линия София—Пловдив), сгушено в полите на Родопите при излиза на Стара-река из красивото Костенско дефиле. Хубав камен мост на шосето, което иде от гарата, води право в центъра на селото. На главната улица две фурни, кафене с хубаво кафе. Поща и телеграф. На два километра над селото (пътят върви отначало по десния бряг на реката, край една воденица, от десно, и един ачешма, от лево, после минава на левия бряг и по него продължава навътре в дефилето) от двете страни на реката се редят кокетните вили на Костенските бани. Освен вилите има и два хотела („Ренесанс“ и „Природа“), които лятно време са пълни и не може да се разчита на стая за нощуване в тях (при нужда може да се нощува в самата баня). Зимно време не са отворени. На главния път фурни, две-три сладкарници (мляко и чай може да се намери доста рано сутрин) и малка гостилница. В хотелите също има гостилници, добри, но доста скъпи. Изобщо курортът е един от най-скъпите.

Над баните дефилето се стеснява съвсем и образува нящо като врата с високи, отвесни скали от двете страни, през които едва се провират реката и пътеката до нея. Няколко крачки по-долу, туку пред вратата буци красивият Костенски водопад, а до сам него е каптажа на баните, които са малко по-надолу (приятна, хладна минерална вода, която освежава морния пътник).

Обикновеният и същевременно най-близкия път за Белмекен е през дефилето. Може да се отиде и по горния път, който се отделя от главния път още при моста, под вилите в лево по хребета на десния бряг на р. Пленница, която се влива в Стара-река малко над моста. Коларски път, но много заобикаля; по-удобен е за вържане. По долния път, из дефилето, разстоянието от баните до върха е 6—7 часа добър ход (от селото трябва да се смята още 1 час, от гарата до върха 9—10 ч.) Пътеката води от площадката пред хотел „Природа“ нагоре по левия бряг на реката, минава в десно от баните, над водопада и през скалистата врата продължава със слаб наклон нагоре все край реката. Около половина час над водопада, след един завой на лево, при вливането на р. Крайна (от лево) в р. Чавча (от десно), която от тук надолу носи името Стара-река, пътеката се раздвоява. Тази, която се отклонява в лево, върви по долината на Крайна-река към циркуса под Белмекен, дето се губи из клека. С водач, който познава местото, може да се излезе от долината на един от склоновете, които Белмекен спуска от двете си страни към север, и по него да се достигне върха. Твърде труден и уморителен път. Нашият път води в десно, или по-скоро направо, по долината на р. Чавча, която пътеката скоро пресича и минава по десния ѝ бряг. След друг час и половина (2 ч. от водопада) пътеката стига до един кантон, джсчена барака (войнишки пост), дето човек при нужда може да се подслони и изсуши, даже и да пренощува.

От тук на половина час пътеката пресича р. Оджовица (2½ ч.), която слиза от лево, и няколко крачки оттатък мостчето се раздвоява отново. Едната продължава нагоре по реката, която след малко завива на юг и носи името Айрян-дере. Нашата пътека се отклонява в лево (показалец на камъка) по доли-

ната на Оджовица. Тя не върви по реката, а веднага поема доста стръмно нагоре по десния склон, най-напред из гора, а после из сечище. След около един час и четвърт пътеката пак се раздвоява, като една продължава направо по долината, минава на десния бряг в клека и излиза през един суходол право на седловината между Белмекен (от лево) и Равни Чал (от десно). До седловината са около 2 часа, а от там до върха (право по склона на лево) още ¾ (от баните 6½ ч.) Тази пътека е малко по-кратка, но отминава доста отдалеч езерото под Равни-чал, което само за себе си заслужава едно посещение и представлява удобно място за нощуване и възлизане рано сутрин на върха. — Другата пътека се отклонява в десно нагоре и в зиг-заг през млада гора и клек излиза на билото на хребета, който се спуска от източния склон на Равни-чал (между р. Оджовица и Шиварито дере). От там по хребета нагоре, ту из клек, ту на открито (тук-там пътеката се губи, трябва да се държи все билото, по-горе малко в десно) до под самия Равни-чал, където пътеката излиза над езерото, което остава в лево. Тук пътеката свива стръмно на лево и през една полянка и клек слиза към езерото (5½ ч.) От долната си страна езерото е обиколено цялото от клек, между който доста изсъхнал (за огън). Полянки за нощуване, с буйна трева, на западната и източната (тук повече завет) страни на езерото. Към източната страна пътеката води отгоре, понеже отдолу клекът допира до само езерото и не позволява да се мине (пътека из клека има, но заобикаля много отдолу).

Рано през лятото, особено след хубави снежни зими, няколко преспи се белят по стръмния склон на Равни-чал, който се спуска към езерото, а някои достигат и до само езерото. Високо над езерото тераса, голямата част на която е изпжлена с ржбести каменни блокове средна големина; в западната ѝ част малка полянка, в която при снежно лято вероятно се гуши езерце-блато.

Пътеката от езерото за Белмекен почва на източната страна на езерото по стръмния склон на рида, който се спуска от източния склон на Равни-чал към север и отделя езерото от суходола в горния край на долината на Оджовица. Отначало пътеката върви стръмно нагоре над клека, но скоро навлиза в него и в зиг-заг излиза на билото на рида, по което достига седловината между Равни-чал и Белмекен и преваля зад нея към долината на р. Сунгурлу, началото на Бяла Места. От седловината на лево, право по склона за ½—¾ ч. на върха (6½—7 ч.).

От Белмекен се открива широка, необятна гледка на всички страни. Само на изток тя е запречена от Мусаленския масив. Величествена изпжква тук фигурата на Мусала в своята царствена осанка, обкръжена от всекъде от достойни другари: Малка Мусала и Денб до сам нея, Маришките върхове, Манчу и Юрушки-чал на юг, зад тях Канарата, Узун-тепе, Налбант; Мусли-чал и Чемберлия пред нея, а още по-наблизу Ибър и другите чалове на преходния масив. По склона на север от Денб проглежда зад Чемберлия характерната куполка на Чаджир-тепе. — Под върха на север грамадният циркус на Крайна-река, обграден от стръмните му склонове и хребетите, които се спускат от двете му страни към север. Отсреща долината на р. Чавча, зад нея скалите на Сиври Кая и Соколовец, по-оттатък широкия горист гребен на Сакарджа и Долно-Банската котловина, зад тях гребените на Ихтиманските и Средногорски възвишения, а в далечината Витоша и Стара-планина. На изток широката тракийска равнина и китно надиплените Родопи, на юг долината на Чакърица (Сунгурлу), а зад голи ридове източно от нея пространните гори на Юндола. На югоизток високата Разложка долина, зад нея величествената Пирин-планина с своите бели, доломитни чуки над тъмните пояси от мур.

Пейо.

ДРУЖЕСТВЕН ЖИВОТ

Габровския клон Узана от Б. Т. Д. е имал на 15 януари редовното си общо годишно събрание, на което настоятелството е дало отчет за дейността и живота на клона през изтеклата година. В началото на годината клонът е имал всичко 45 члена, а в края числото им е порасло на 131, от които 22 дами и 109 мъже. За това много е спомогнало градинското увеселение, дадено на 14 май съвместно с Юношкото Т. Д. Градище и Девичкото Т. Д. Малуша. — През годината клонът е устроил 9 излета, повечето от които два и тридневни (до Казанлък, Шипка, Плачковци, мина Принц Борис, Узана—Коруджа—Малуша и пр.). На 31 декември клонът е дал заедно с Юношкото, Колоездачното и Ловното дружества в града новогодишна вечеринка с голям успех. При клонът е образуван смесен хор от туристи и туристи под ръководството на учителя по пеене, туриста Дим. Генов.

Събранието е преизбрало и за през идната година старото настоятелство, което се е конституирало както следва — председател: Еким Топузанов, подпредседател: Георги Рачев, секретар: С. Н. Сандев, касиер: Хр. Стомяков, домакин: Хр. Врабчев, съветници: Илия П. Кожухаров и Андрей Аврамчев.

Софийския клон Алеко Константинов от Б. Т. Д. даде на 25 февруари голяма туристска вечеринка в Градското казино в полза на фонд „Хижа на Витоша“. Вечеринката бе много добре посетена и имаше голям успех. През време на концертната част бе поднесен от председателя на клонът сред общите акламации на присъстващите на прогласения от последното общо годишно събрание на клонът почтен главатарг. Христо Костов един красиво изработен главатарски рог. При весело настроение вечеринката продължи до джасно след полунощ.

Г. Костов ни моли да изкажем неговата сърдечна благодарност на софийските му другари-туристи за направеното му чествуване.

Нови клонове. — В края на м. февруари се получи в канцеларията на Дружеството известия за подновяването на Кюстендилския и Плевенския клонове от Б. Т. Д. Централното Настоятелство има сведения за подготвяне подновяването и на други от старите клонове на Б. Т. Д., така в Радомир, Ихтиман, Т. Пазарджик и пр., и само полага всички усилия да подкрепи тези инициативи.

† **Минчо Георгиев.** — На 16 февруари е починал скоропостижно дългогодишния член и ревностен турист от Софийския клон Алеко Константинов на Б. Т. Д., Минчо Георгиев, чиновник в М-то на Железниците. Мир на праха му!

РАЗНИ ВЕСТИ

Снежни хора. — Особен интерес възбужда съобщението на участниците в последната хималайска експедиция за срещнатите от тях в най-неприветливите ледени височини човешкоподобни стъпки по снега. Между тибетците се носи легенда за „снежните хора“, които обитавали най-високите върхове на планините. На тези баснословни хора се приписвала страшна сила и някакво таинствено обаяние, за което били почитани от суеверните туземци като полубогове. Изказаното обаче от разни европейски учени мнение, че в случая работата се касае за маймуни, се потвърждава.

Както пише английският естествоизпитател Годуин Остен в Nature при подготвянето на експедицията за Еверест били наблюдавани множество маймуни на голяма височина. Това сж един познат тип маймуни, *Semnopithecus* а на Хималаите, или както още го наричат *Kongur* или *Nanpitan*. Тази свещена маймуна на индийците била наблюдавана по-рано при под-

ножието на Хималаите. Даже на самия Мон Еверест, казва Годуин Остен може лесно да се храни тази всеядна маймуна, защото там зякът е извънредно много разпространен и след една студена нощ лесно се хваща. Следите от стъпки в снега, които участниците в експедицията сж намерили и на най-големите достигнати от тях височини, изглежда да сж именно от подобни маймуни, които сж истинските „снежни хора“ на Хималаите. Те сж особен планински вид *Semnopithecus entellus* от онези, които се срещат в Бенгалия и Цейлон и са привикнали летно време да се изкачват високо в планините. Те притежават необикновена сила, обрасли сж с дълга гъста козина и правят с това особено страшно впечатление.

Туризм и авиатика. — След като на пилота Дюрфур се удаде да кацне благополучно на разположения под върха на Монблан *Dôme du Gouter*, авиаторите възнамеряват да възвхвъркат и други значителни снежни върхове на Швейцария. Сега се работи върху построяването на особен, специален алпийски аероплан, който ще се опита през идното лято. Като изходни пунктове за аеропланни възвхвъркания сж били определени за сега Цермат (Валис, Южна Швейцария), Гринделвалд (Бернските Алпи, Централна Швейцария) и Понтрезина (Бернина-Алпи, Югоизточна Швейцария), а спирките по върховете щели тепърва да се определят. — В Германия първия кацваем връх щял да бжде Цугшпице. Секциите Мюнхен и Гармиш - Партенкирхен от Германо-австрийското алпийско дружество се сдружили да изградят платформата за аеропланна спирка. За очакваната международна публика щял да се построи специален хотел, та да останат хижките в досегашния си вид запазени за простите планинари. (Из *Der Alpenfreund*).

КНИЖНИНА — Получиха се в редакцията: Млад Турист, г. VII. бр. 4. — Организатор, г. II. бр. 5. — Здраве и Сила, г. XVIII. бр. 6. — Ловец, г. XXII. бр. 5 и 6. — Природа, г. XXII. бр. 3, 4—5. — Естествознание и география, г. VI. кн. 5 и 6. — Родоп, г. I. бр. 1 и 2. — Спортен Лист, г. I. бр. 19. — Вегетариански преглед, г. II. бр. 5. — *Oesterreichische Alpenzeitung* № 992 (януари 1922).

СЪДЪРЖАНИЕ: Лейтенант С. Иванов: Към Черноморския ни бряг. — П. Бакалов: Побити камъни в Варненско. — Н. Стоянов: Еделвайс в България. — Дрончилов: Един проект за метеорологическа станция и туристска хижа на Витоша. — Ед. Хуиш: Възкачване на Матрхорн. — Пейо: Пътеводител (Увод, Белмекен). — Дружествен живот. — Разни вести. — Книжнина. — Картини: Евксиноград. — Аладжа манастир при Варна. — Камчия в Лонгоза. — Месемврия. — Каменна гора в Варненско, каменни стълбове отделно. — Еделвайс. — Видението на Матрхорн.

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТ. Месечно илюстрирано списание за туризъм и родинознание — Организирано от Министерството на Народното Просвещение с окръжно № 1793 от 27 януари 1922 г. През XIV си годишнина списанието ще излезе в 5 книжки от по 16 стр. голем формат. Абонамента за тази годишнина е: 20 лв. за България и 40 лв. за странство. На настоятели се прави отстъпка: за 6—10 абонамента 10%, за 11—15 абонамента 15%, за 16 и повече абонамента 20%. Отделна книжка струва 4 лв. — Всичко що се отнася до списанието, да се изпраща до: Редакцията на сп. Български турист, София, ул. Солун № 23.

Туристи, разпространявайте „Български Турист“!
Придворна Печатница

